

GENÇLERİN YAŞLILIĞA BAKIŞI

*Gülten KARADENİZ, *Saliha ALTIPARMAK,
*Emre YANIKKEREM, *Fadime DEMİRCAN

*Celal Bayar Üniversitesi Manisa Sağlık Yüksekokulu

ÖZET

Araştırmanın amacı, gençlerin yaşlılığa bakış açısını değerlendirmektir. Araştırmanın evrenini Manisa Lisesi ve Manisa Cumhuriyet Lisesi son sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Örnekleme her iki okulun süper lise ve normal lise bölümlerinden birer şube alınmış ve anket araştırmaya gönüllü olarak katılan 200 öğrenciye uygulanmıştır. Veriler 1 Mayıs 2006 - 1 Haziran 2006 tarihleri arasında toplanmıştır. Veriler bilgisayar ortamında SPSS 10.0 paket program kullanılarak değerlendirilmiştir. İstatistiksel analizlerde ortalama, standart sapma, yüzde kullanılmıştır. Öğrencilerin %35.5'i yaşlılığı 60 yaş ve üzeri olarak tanımlamıştır. "Yaşlılık size ne ifade ediyor?" sorusuna "her şeyin sonu" yanıtını verenler %35 oranındadır. Bunu sırasıyla kendine yetememe (%15.5), bilgelik - deneyim (%12.5), dinlenme (%12.5), hastalık (%11.0), yalnızlık (%1.5) izlemektedir.

Anabtar kelimeler: Gençlerin yaşlılığa bakışı, yeni kuşaklar, yaşlılık

SUMMARY

The purpose of this study is to evaluate "Old Age" from the point of view of young people. The sample space of this study consists of senior students of Manisa High School and Manisa Cumhuriyet High School.

A survey has been applied to 200 voluntary students who have been picked from a single division from both super high school and regular high school. The data has been collected between May 1st and Jun 1st 2006 and processed by using SPSS 10.0 software. Average, standard deviation, and percentage have been used for statistical analysis. 35.5% of the students defined "Old Age" as being 60 years old and above. For the question "What does old age express you?": 35% of the students gave the answer "The end of everything". It was followed by "Not being self sufficient" (15.5%), "wisdom - experience" (12.5%), "resting" (12.5%), "sickness" (11.0%), "loneliness" (1.5%).

Keywords: Old age, young persons, youth, view point

GİRİŞ

Gençlerde henüz yaşamadıkları bir gelişim döneminin psikolojisini sorgulamak, çelişik görünse de mutlaka yararlı olacaktır. Yetişkinlerin gençleri tanıma ve anlama zorunluluğu kadar, gençlerin de yetişkinleri ve yaşlıları tanımaları ve olabildiğince anla-

Dirim 2007; 82 (4): 402-408

Yazışma Adresi: Dr. Gülten KARADENİZ

*Celal Bayar Üniversitesi Manisa Sağlık Yüksekokulu,
Manisa*

maları gerektiği açıktır. Kuşaklar arasında var olmasını dilediğimiz anlayış ve hoşgörü başka nasıl oluşabilir?

İnsanların yaşlanmaya bakış açıları farklılık göstermektedir. Değişik yaş gruplarında, sosyo-kültürel, ekonomik yapılarda bakış açısında kayda değer farklılıklar meydana gelmektedir. İnsanlığın başlangıcından itibaren var olan yaşlılık olgusu son yıllarda giderek artan bir önem kazanmaya başlamıştır (1). Geçmişten beri var olan kültürümüzün ana taşı "saygı"dır; öteden beri ataya saygı duyulmuş, yaşlılar korunmuştur. Ancak, yaşlılığa bakış açıları farklıdır ve yaşlılık karmaşık yönleri olan bir olgudur. Kimileri yaşlılığı bir problem olarak algılamakta, kimileri ise yaşlılığa karşı olumlu tutumlar benimsemektedir.

Kuşaklar arası ilişkiler çerçevesi içinde ebeveyn ile çocukları, ebeveyn ile büyük ebeveyn, büyük ebeveyn ile torunları arasındaki ilişkiler yer alır. Böylece genç kuşak-yaşlı kuşak ya da pediatri-geriatri ilişkileri ortaya çıkar ki, bu durum da kuşak çatışmaları gibi sorunlar yaratabilmektedir. Bu durumda her iki grup da birbirlerinden rahatsızlık duyabilmektedir. "Gençler bilebilse yaşlılar yapabilse" sözü bu çatışmayı kısaca açıklayan bir sözdür. Ancak bu araştırmada ele alınmak istenen kuşak çatışması değil, gençlerin yaşlılara nasıl bir bakış açısıyla baktığıdır. Çoğu geleneksel görüş; ebeveynler çocuklara toplumsal sorumluluk olarak bakar, çocuklar da büyüdüğünde yaşlı ebeveynlere bakar/bakmalıdır şeklindedir (2). Bu tutum bizim geleneklerimize de uygun bir tutumdur. Bu kültür toplumdan topluma farklılıklar yaratabilmektedir. Konu ile ilgili yapılan bir araştırma, Paraguay ve Avustralya'daki genç-

lerin, yaşlılara ABD'de yaşayan gençlere göre daha pozitif baktıkları şeklinde sonuç vermiştir (3). Hemşirelik öğrencileri üzerinde yapılan başka bir çalışmada sonuçlar öğrencilerin yaşlı hastalara bakmayı tercih ettikleri şeklindedir (4). Bu araştırmanın amacı, gençlerin yaşlılığa bakışını belirlemektir.

YÖNTEM

Gençlerin yaşlılığa bakış açısını değerlendirmek amacıyla yapılan bu araştırmanın evrenini Manisa Lisesi ve Manisa Cumhuriyet Lisesi son sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Örneklem her iki okulun süper lise ve normal lise bölümlerinden birer şube alınmış ve anket araştırmaya gönüllü olarak katılan 200 öğrenciye uygulanmıştır. Veriler 1 Mayıs 2006 - 1 Haziran 2006 tarihleri arasında toplanmıştır. Veriler bilgisayar ortamında SPSS 10.0 paket program kullanılarak değerlendirilmiştir. İstatistiksel analizlerde ortalama, standart sapma, yüzde gibi tanımlayıcı testler kullanılmıştır.

BULGULAR

Öğrencilerin sosyodemografik özellikleri tablo 1'de görülmektedir. Öğrencilerin %63.5'i kız, %36.5'i erkektir ve yaş dağılımları 17.58 ± 1.8 (15-19)'dir. %82.5'inin geliri orta düzeyde ve %92'si çekirdek aileye sahiptir. Öğrencilerin %35.5'i yaşlılığı 60 yaş ve üzeri olarak tanımlamıştır. "Yaşlılık size ne ifade ediyor?" sorusuna "her şeyin sonu" yanıtını verenler %35 oranındadır. Bunu sırasıyla kendine yetememe (%15.5), bilgelik-deneyim (%12.5), dinlenme (%12.5), hastalık (%11.0), yalnızlık (%1.5) izlemektedir. %17.5'i ise bu soruya yanıt vermemiştir. Gençler tarafından yaşlı ile birlikte yaşamanın en büyük gücü %23.5 ile kuşak çatışması

Tablo 1. Öğrencilerin Bazı Sosyodemografik Özellikleri

Özellik	Sayı	%
Lise		
Cumhuriyet Lisesi	100	50.0
Manisa Lisesi	100	50.0
Cinsiyet		
Kız	127	63.5
Erkek	73	36.5
Yaş Dağılımı 17.58±1.8 (15-19)		
Yaş		
18 Yaş Altı	81	40.5
18 Yaş ve Üzeri	119	59.5
Baba Eğitim Düzeyi		
İlköğretim Üzeri	109	54.5
İlköğretim ve Altı	91	45.5
Baba İş Durumu		
İşçi	47	23.5
Memur	55	27.5
İşçi Emeklisi	20	10.0
Memur Emeklisi	15	7.5
Çiftçi	28	14.0
Serbest Meslek	35	17.5
Anne Eğitim Düzeyi		
İlköğretim Üzeri	79	39.5
İlköğretim ve Altı	121	60.5
Anne İş Durumu		
Ev Hanımı	157	78.5
Memur	21	10.5
İşçi	9	4.5
İşçi Emeklisi	4	2.0
Memur Emeklisi	6	3.0
Serbest Meslek	3	1.5
Aile Türü		
Çekirdek Aile	184	92.0
Geniş Aile	12	6.0
Parçalanmış Aile	4	2.0
Gelir Durumu		
Gelir Gideri Karşılıyor	165	82.5
Gelir Gideri Karşılmıyor	22	11.0
Gelir Giderden Fazla	13	6.5
Kardeş Sayısı Dağılımı 2.65±1.38 (1-10)		
Kardeş Sayısı		
İki ve Altı	125	62.5
Üç ve Üzeri	75	37.5
Toplam	200	100.0

Tablo 2. Öğrencilerin Yaşlılıkla İlgili Düşünceleri

	Sayı	%
Öğrencilere Göre Yaşlı Grubu Dağılımı	57.77±8.82 (30-90)	
Öğrencilere Göre Yaşlı Grubu		
60 Yaş Altı	129	64.5
60 Yaş ve Üzeri	71	35.5
Yaşlılık Ne İfade Ediyor		
Her Şeyin Sonu	70	35.0
Bilgelik, Deneyim	25	12.5
Huzur, Dinlenme, Rahatlık	14	12.0
Hastalık, Yorgunluk	22	11.0
Kendine Yetememe	31	15.5
Yalnızlık	3	1.5
Boş	35	17.5
Yaşlı İle Birlikte Yaşamının Güçlükleri		
Kuşak Çatışması	47	23.5
Her Şeye Karışmaları	33	16.5
Kendilerine Yetememeleri	31	15.5
İletişim	20	10.0
Güçlük Yok	34	17.0
Boş	35	17.5
Yaşlıların Yaşadığı En Büyük Sorun		
Kendine Yetememe	33	16.5
Yalnızlık, İlgisizlik	82	41.0
Anlaşılama	25	12.5
Sağlık Problemleri	45	22.5
Boş	15	7.5
Yaşlanmaktan Korkuyor musunuz?		
Hayır	126	63.0
Evet	74	37.0
Eğitim İle Toplumun Yaşlılara Bakış Açısı		
Değiştirilebilir mi?		
Evet	175	87.5
Hayır	25	12.7
Eğitim İle Toplumun Yaşlılara Davranışları		
Değiştirilebilir mi?		
Evet	180	90
Hayır	20	10
Toplam	200	100.0

Tablo 3. Öğrencilerin Yaşlılarla İlgili Bazı Sorulara Verdikleri Yanıtlar

	Evet S	Evet %	Hayır S	Hayır %	Toplam S	Toplam %
Yaşlılar Aileleri İle Yaşamalı	140	70.0	60	30.0	200	100.0
Yaşlılar Huzur Evinde Yaşamalı	27	13.5	173	86.5	200	100.0
Yaşlılar Kendi Evlerinde Yaşamalı	139	69.5	61	30.5	200	100.0
İleride Annem Yaşlandığında Benimle Aynı Evde Kalmasını İsterim	162	81.0	38	19.0	200	100.0
İleride Babam Yaşlandığında Benimle Aynı Evde Kalmasını İsterim	150	75.0	50	25.0	200	100.0
İleride Ben Yaşlandığımda Çocuklarımla Birlikte Kalmak İsterim	109	54.5	91	45.5	200	100.0
İleride Ben Yaşlandığımda Huzurevinde Kalmak İsterim	32	16.0	168	84.0	200	100.0

olarak tanımlanmıştır. “Yaşlıların yaşadıkları en büyük sorun nedir?” sorusuna ise “yalnızlık, ilgisizlik” yanıtı %41 ile ilk sırayı almaktadır. Gençlerin %37.0’i yaşlanmaktan korktuğunu ifade etmiştir. %87.5’i eğitimle toplumun yaşlılığa bakış açısının değişeceğini ve %90’i eğitimle toplumun yaşlılara karşı davranışlarının değişeceğini ifade etmiştir (Tablo 2).

Öğrencilerin %70’i yaşlıların aileleri ile yaşamaları gerektiğini, %13.5’i ise huzurevinde yaşamaları gerektiğini belirtmişlerdir. Kendilerinin yaşlandıklarında çocukları ile birlikte kalmak istediklerini söyleyenler %54.5, huzurevinde kalmak istediklerini söyleyenler ise % 16’dır (Tablo 3).

TARTIŞMA

Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğu (%64.5) 60 yaş ve altındaki grubu yaşlı kişiler olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Öğrencilere göre, yaşlı grubu yaş dağılımı ortalaması 57.77 ± 8.822 dir. Bu ortalama 30-90 yaş arası gruptur. Genel olarak 60 yaş üstü bireyler yaşlı kabul edilmekle birlikte, yaşlılık

sınıflandırılması ülkelerin içinde bulunduğu koşullar, sağlık güvence sistemleri, doğuştan yaşam beklentisine göre değişiklik göstermektedir (5, 6). Araştırmaya katılan grubun yaşlı yaş tanımı, toplumdaki tanıma uymamaktadır. Bu durum, araştırmaya katılan grubun ergen grup olmasından kaynaklanabilir. Çünkü 30 yaş grubundakiler de yaşlı gruba dahil edilmişlerdir. Araştırmaya katılan gençlerin çoğunluğu (%35) yaşlılığın kendilerine her şeyin sonu olduğunu ifade ettiğini belirtmişlerdir. Ancak daha azı (%12.5) yaşlılığı bilgelik, deneyim olarak tanımlamıştır. Bütün toplumlar, yaşlara göre fertleri gruplandırmışlar ve toplum içinde farklı statüler tanımışlardır. Yaşlılık hemen hemen bütün toplumlarda kişilere yüksek bir yer sağlamaktadır. Yaşlı, saygı duyulan ve özel bazı ayrıcalıklara sahip olan kişidir. Aslında saygıyı sadece yaş sağlamaz, yaşla beraber elde edildiğine inanılan akıl, deneyim ve atalardan aktarılarak yığılan bilgi yaşlıya yüksek statü sağlar (2). Araştırmamızda gençlerin çok azı bu görüşü belirtmiştir. Yaşlılığı hastalık, yorgunluk olarak görenler ise %11

oranındadır.

Yaşlılık; fizyolojik bir olay olarak ele alındığında, fiziksel ve ruhsal güçlerin bir daha yerine gelmeyecek şekilde kaybedilmesi, organizmanın iç ve dış etmenler arasında denge kurma potansiyelinin azalması, kişinin fiziksel ve ruhsal yönden gerilemesi şeklinde tanımlanabilmektedir (7). Gençlerin yaşlılığı hastalık ve yorgunluk olarak görmeleri çevrelerinde gördükleri yaşlıların yukarıdaki tanıma uygun aktivite kısıtlamalarını gözlemlemeleri ile ilişkili olabilir. Bu nedenle, empati yaptıklarında şu anda kendilerindeki coşkunun kaybını düşünerek her şeyin sonudur ifadesini kullanmış olabilirler. Gençlerin yaşlılık, bilgelik ve deneyimdir yanıtı, bu konudaki en çarpıcı yanıtlardır. Toplumumuz, yaşlılara her zaman bir denge unsuru ve deneyim kaynağı olarak gereksinim duymaktadır (7). Gençlerin bu bakış açısı arzu edildiği gibidir.

“Dünyaya hangi gözle bakarsak yaşamı da o boyutta yaşarız.”

Küçük çocukların dünyaya bakış açısı, birbirine çok benzemesine karşın, ileriki yaşlarda ailelerinin ya da içinde yaşadıkları ortamın dünyaya bakış açısı bakımından büyük farklılık gösterir. Bu durum yaşam deneyimlerinden de etkilenebilmektedir. İnsanın gelişim evreleri her evrede farklı yaşam davranışları gerektirir. Gençlik ile olgunluk süreci çok farklıdır. Bu bakımdan kuşak çatışmaları sürekli yaşanacaktır (1, 2). Gençler yaşlı ile birlikte yaşamanın güçlükleri arasında en önemli sorunu kuşak çatışması olarak belirtmişlerdir. Gençlerin bunu sorun olarak görmeleri de son derece doğaldır. Gençlerin tamamına yakını (%87.5) eğitim ile toplumun yaşlılara bakış açısının değişebileceğini belirtmişlerdir. Konu ile ilgili

Türkiye’de yapılmış araştırma yoktur ama yurtdışında gençlerin yaşlılarla ilgili tutumlarını araştıran ve tutum ölçeği kullanılarak yapılmış ve eğitimle yaşlılara olan tutumun değiştiğini kanıtlayan pek çok araştırma vardır (8, 9, 10, 11, 12). Gençlerin eğitimle değişimin geleceğini vurgulamaları bilinçli olduklarını göstermektedir.

Gençlerin çoğu (%70) yaşlıların aileleri ile yaşamaları gerektiğini vurgulamıştır. Yaşlı açısından aile, başlıca psikolojik toplumsal nitelikli destek sistemidir. Bu görüşleri bizim toplumsal yapımıza uymaktadır. Aile bağına, sevgiye günümüzde de gereksinim vardır. Aynı zamanda yaşlı açısından yeni bir uyum dönemi de yaratmamaktadır. Yaşlıların, günümüz gençliğinin tutum ve davranışlarından memnuniyet düzeyleri, birlikte yaşadıkları kişilerle ilişki düzeylerine göre farklılaşmaktadır. Birlikte yaşadığı kişilerle ilişki düzeyi iyi olan yaşlılar, en yüksek oranda gençlerin kendilerine karşı tutum ve davranışlarından memnundur. Yaşlılar huzurevinde yaşamalı diyen gençlerin oranı %13.5’tir. İnsanoğlunun “uyma” ya da “uyarlanma” gibi kavramlarla açıklanan özelliği, sosyo-kültürel açıdan “kültürlenme” (enculturation) denilen ve yaşam boyu devam eden bir süreçle kazanılmaktadır. Yaşlılıkla birlikte bu süreç, başta fiziksel yetersizlik nedeniyle yavaşlamaktadır. Ancak, yaşamın bu aşamasından yaşlılığın getirdiği yeni koşullara uyma zorunluluğu belirlemektedir. Bu, tüm yaşlı bireyler için bir sorun iken; kendisine özgü kuralları olan ve bir anlamda toplumsal yaşamdan soyutlanmış bir huzurevinde yaşlı olmak ve yaşlı bir birey olarak yaşamaya devam etmek daha büyük bir sorun yığını oluşturmaktadır (6). Gençler bu bakımdan yaşlıları korur ve benimser tarzda düşünmüşlerdir.

Geleneklerini koruyan toplumlarda aile, akrabalık bağlarının güçlü olduğu, geniş ailenin büyükbaba ve büyükanne ile bunların evli oğullarının, eşlerinin ve çocuklarının birlikte oluşturduğu toplumsal bir birliktir (5, 6, 14, 15).

Çalışmamızda, gençlerin yaşlılığa genel olarak geleneksel baktıkları, yaşlıları benimsedikleri ve eğitimle yaşlılığa bakış açısının değişebileceğini vurguladıkları sonucu elde edilmiştir.

KAYNAKLAR

1. Kalkan O. Yaşlılık <http://www.bsm.gov.tr/makale/20011.asp?sayi=200011> 10.07.2006.
2. Expressive Attitude: The Cowardly Elderly People <http://7xycorps.blogspot.com/2005/08/cowardly-elderly-people.html> 10.07.06 Thursday, August 18, 2005.
3. Seefeldt C. Children's attitudes toward the elderly: a cross-cultural comparison. *Int J Aging Hum Dev.* 1984; 19 (4): 319-28.
4. Hweidi IM, Al-Obeisat SM. Jordanian nursing students' attitudes toward the elderly. *Nurse Education Today* 2006, 26, 23-30.
5. Nahçivan N, Demirezen E, Erdoğan S. Birinci Basamakta Yaşlılarda Depresyon ve İlişkili Faktörler: Sosyo-demografik Özellikler, Deneyimlenen Sosyal Kayıplar, Sağlık Sorunları ve İyi Halk Durumu, 1999, Trabzon: 35. Ulusal Psikiyatri Kongresi Yayını.
6. Konak A, Çiğdem Y. Yaşlılık Olgusu: Sivas Huzurevi Örneği, *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, Mayıs 2005, 29 (1): 23-63.
7. Özer M, Karabulut ÖÖ. Yaşlılarda Yaşam Doyumu, *Geriatrics* 2003; 6 (2): 72-74.
8. Aday RH, Sims CR, Mcduffie W, Evans E. Changing children's attitudes toward the elderly: The longitudinal effects of an intergenerational partnerse program. *Journal of Research in Childhood Education* 1999, 20 (2), 143-151.
9. Aday RH, Mcduffie W, Sims CR. The impact of an intergenetional program on black adolescents' attitudes toward the elderly. *Educational Gerontology* 1993; 19: 663-673.
10. Aday RH, Rice C, Evans E. Inter-generational Partners Project: A model linking elementary students with senior center volunteers. *The Gerontologist* 1991; 31 (2): 263-266.
11. Baggett S. Attitudinal consequences of older adult volunteers in the public school setting. *Educational Gerontology* 1981; 7: 21-31.
12. Barton H. Effects of an intergenerational program on the attitudes of emotionally disturbed youth toward the elderly. *Educational Gerontology* 1999; 25: 623-640.
13. Akbaba G. Yaşlanma ve Ergonomi. *Bilim ve Teknik Dergisi* 1994, Ankara: TÜBİTAK Yayınları, Sayı: 317.
14. Bekaroğlu M. Yaşlılık Dönemlerinin Ruhsal Sorunları, *Aile ve Toplum Dergisi* 1991, Mart sayısı.
15. Yaşlı Sosyolojisi, Yaşlı Bakım Elemanı Yetiştirme Eğitimi, Milli Eğitim, Sağlık Eğitim Vakfı, Ankara 2005.